

PALUU FAKTOJEN AIKAAN

Aluetietofoorumi

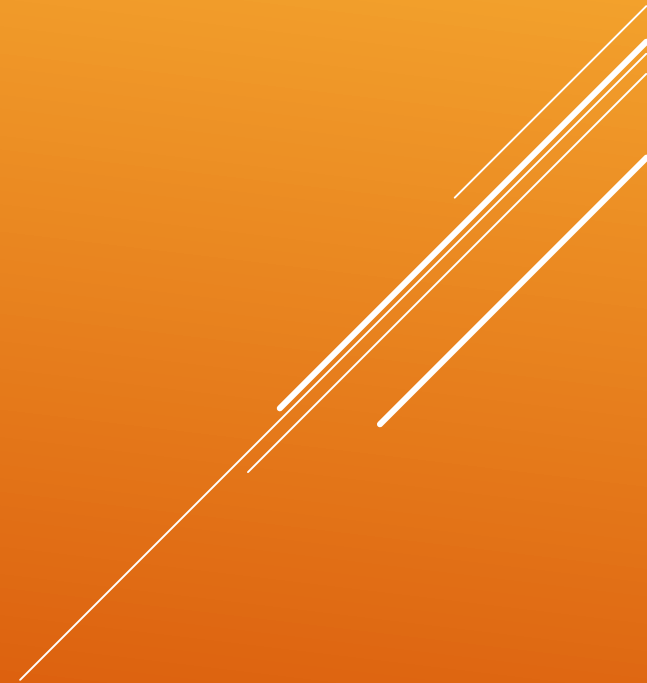
Turku 5.3.2020

Pekka Sauri

Työelämäprofessori, Helsingin yliopisto

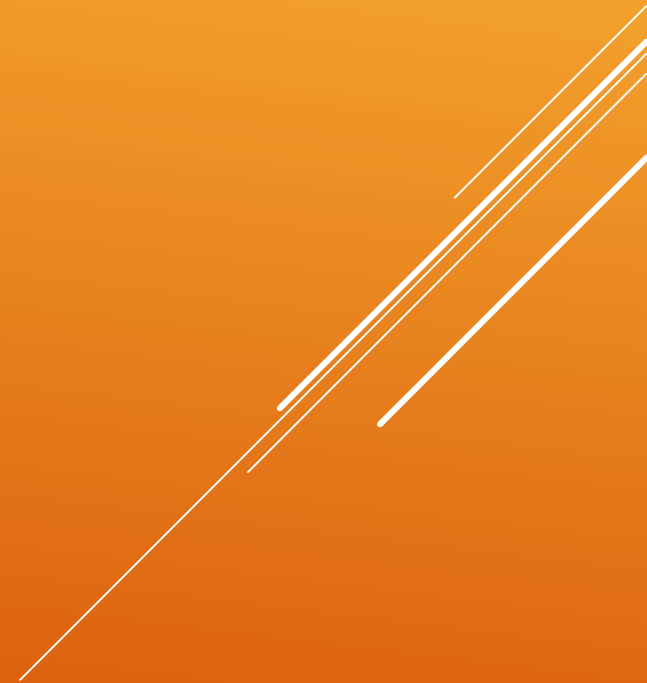
- ▶ Miltei jokaisella kansalaisella on taskussaan kaikki maailmassa julkaistu tieto
- ▶ Tiedon monopoli on murtunut: julkishallinnon ja kansalaisten välinen kuilu on sulkeutunut

KOMMUNIKAATION VALLANKUMOUS 1

- ▶ Miltei jokaisella kansalaisella on taskussaan tehokas joukkoviestintäväline
- ▶ Kommunikaatio on vapautunut ennakkosensuurista
- ▶ Jokainen voi olla oman mediansa vastaava päätoimittaja

KOMMUNIKAATION VALLANKUMOUS 2

- Uudet kommunikaatiovälineet (sosiaalinen media) ovat avanneet maailman **monenkeskiseksi, kaksisuuntaiseksi, reaaliaikaiselle vuorovaikutukselle.**

AUKTORITEETTIVALLASTA
VUOROVAIKUTUSVALTAAN

- ▶ Jürgen Habermas: Ideaalisessa puhetilanteessa esitetty paras argumentti johtaa yhteisymmärrykseen huonompien argumenttien jäätyä tappiolle
- ▶ Kritiikkiä: Ideaalista puhetilannetta ei ole olemassa – käytettävissä oleva aika ennen päätöksentekoa on rajallinen, keskustelua ei käydä yhtäläisin käsittein, osanottajilla on erilaiset resurssit keskustelun käymiseen...
- ▶ Vastakysymys: Mikä on vaihtoehto parhaan argumentin periaatteelle sananvapauden ja tasa-arvon maailmassa?

DELIBERATIIVINEN DEMOKRATIA JA PARHAAN ARGUMENTIN PERIAATE

- ▶ Valmistelu "epäpoliittista" (faktoihin perustuvaa), päätöksenteko "poliittista" (arvoihin perustuvaa)
- ▶ Pormestarimalli (Tampere, Pirkkala, Helsinki):
"epäpoliittisuuden" ja "poliittisuuden" eroa selkeytetty
– kaupunginjohtajat viranhaltijoita, pormestarit poliitikkoja – toimikausi valtuustokausi
- ▶ Poliitikkojen ei tule sekaantua valmisteluun – valmistelun tulee perustua parhaaseen mahdolliseen tietopohjaan

FAKTAT VS. ARVOT
PÄÄTÖKSENTEOSSA

NIINPÄ... ENTÄ
TODELLISUUDESSA?

Hän kertoo esimerkin, miten suomalaiset voivat kokea vääryyttä, joka lisää vastakkainasettelua.

- Henkilö kertoi minulle, että Kosovosta tullut nuori mies olisi halunnut päästä töihin. Hänet ohjattiin Kelaan ja siellä hänelle todettiin, että ei sinun tarvitse täällä töitä tehdä, vaan anna tilinumero ja yhteiskunta tukee.

Slunga-Poutsalon jatkototeamus asiaan kuului näin:

- Onko tarina tosi tai ei, se on toinen juttu. Näin nämä asiat koetaan. Se aiheuttaa vastakkainasettelua.

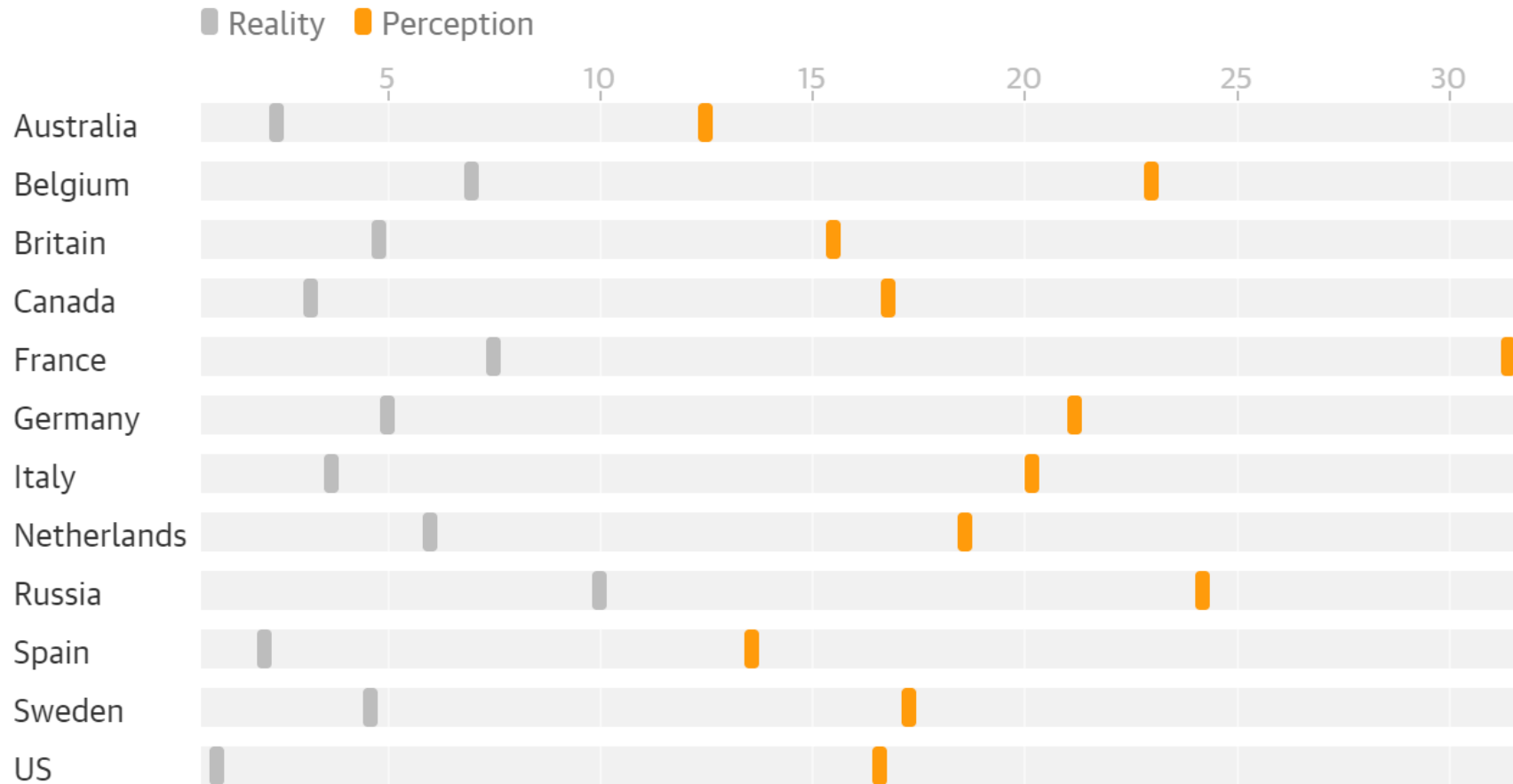
”NÄIN NÄMÄ ASIAT KOETAAN”

– PUOLUESIHTTEERI RIIKKA SLUNGA-POUTSALO, IS 1.8.2015

- ▶ Voi olla, että "näin nämä asiat koetaan" – mutta eikö päättäjän pitäisi tarkistaa kokemuksen pohjana olevat tiedot ja oikaista ne, jos ovat vääriä?
- ▶ Ks. kansalaisten käsitykset muslimiväestön osuudesta eri maissa (seur.)

TIETO JA TUNNE, FAKTAT JA
KOKEMUS

Responses to the question: 'Out of every 100 people in your country about how many do you think are Muslim?'

Guardian graphic | Source: Selected countries, IPSOS MORI Perils of Perception 2016, Pew Research/De Standaard (Belgium)/Statistics Canada

Totuuden jälkeen

Miten media
selviää algoritmien
ja paskapuheen
aikana

Antto Vihma
Jarno Hartikainen
Hannu-Pekka Ikäheimo
Olli Seuri

Teos

- ▶ "Nyt murros koskee sitä, kuinka asiantuntijuus ja tieto tulisi ymmärtää globalisoituneessa ja avoimessa tietoyhteiskunnassa, jossa tieto- ja informatiovirrat ovat yhä keskeisempi osa ihmisten elämää ja yhteiskunnan toimintaa."
- ▶ "Käynnissä oleva tieto-valtarakenteiden murros näyttäytyy perinteisen asiantuntijuuden ja valtainstituutioiden yhä vahvempänä haastamisena."
(s. 109)

TOTUUDEN JÄLKEEN

- ▶ "Valehtelija on henkilö, joka tieteen tahtoon esittää väärää tietoa, kun taas paskanpuhujaa ei kiinnosta pätkeäkään, kuvaavatko hänen sanomansa seikat todellisuutta oikein tai väärin."
- ▶ "Paskapuheessa koko totuuden käsite väistyy, ja paskanpuhujat käyttävät väitelauseita täysin välineellisesti tarpeen ja tilanteen mukaan."
- ▶ - Totuuden jälkeen, s.60

VALHE JA PASKAPUHE

- ▶ 1. Kun toistat mitä tahansa väitettä tarpeeksi monta kertaa, se muuttuu totuudeksi.
- ▶ 2. Älä vastaa kritiikkiin – leimaa se vastapuolen propagandaksi.
- ▶ 3. Älä myönnä mitään virheitä.

PASKAPUHEEN PERUSSÄÄNNÖT

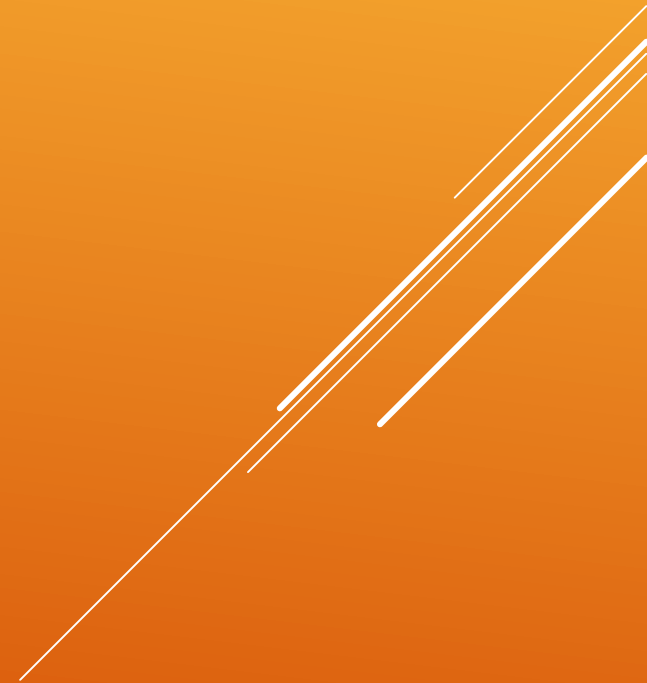
- ▶ "Kertomukset siitä, että digitalisaatio voimauttaisi demokratian, pohjoismainen hyvinvointimalli olisi luonnostaan vastustuskykyinen polarisaatiolle ja populismille tai että sääntöperäinen maailmanjärjestys ja kauppa olisivat kaikkien suurvaltojen intresseissä, ovat vanhentuneita."
- ▶ "Muutosvaihe on toistaiseksi hallitsematon."
- ▶ (Totuuden jälkeen, s. 248)

DYSTOPIASKENAARIO

MUTTA TOISAALTA TAAS...

ASIAT OVAT PAREMMIN KUIN LUULET

- ▶ Hans Rosling, Ola Rosling, Anna Rosling Rönnlund: Faktojen maailma – asiat ovat paremmin kuin luulet. Otava 2018.

Women's schooling

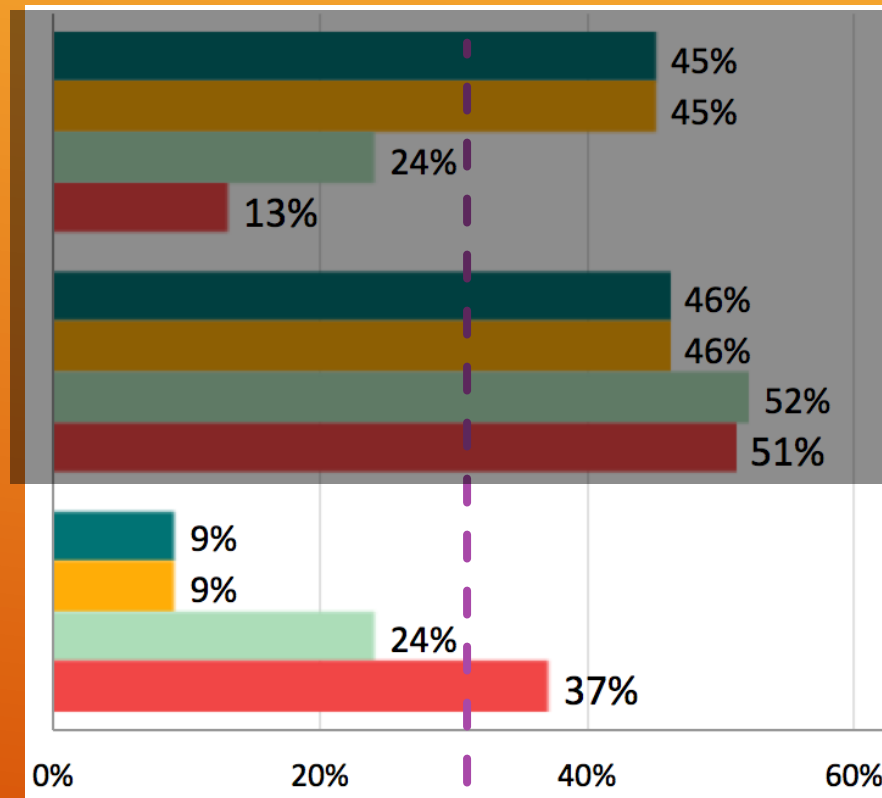
Women aged 30 spent how many years in school?
(Men of same age spent 8 years)

ANSWERS

A ☐ 3 years

B ☐ 5 years

C ☒ 7 years

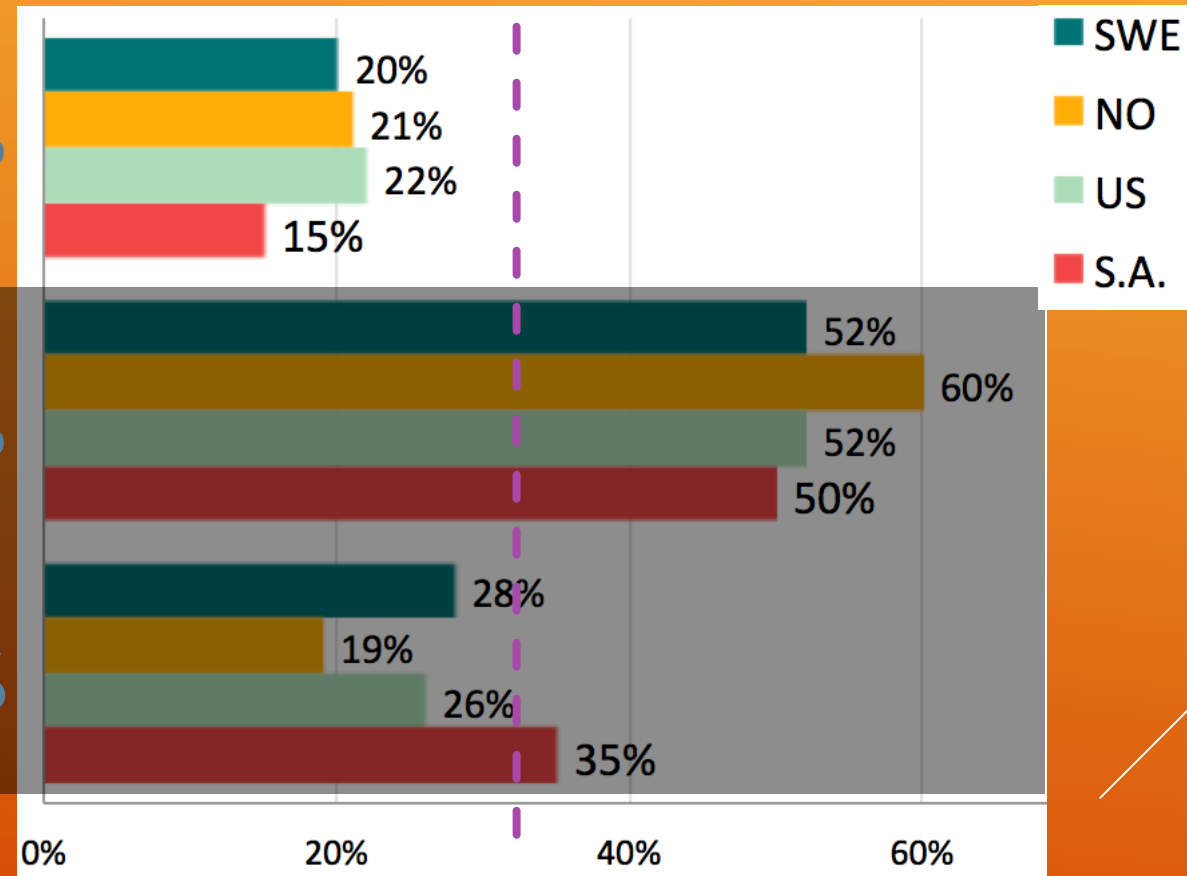
What percentage of adults in the world today are literate — can read and write?
— *ANSWERS*

A ☒ **80%**

B ☐ **60%**

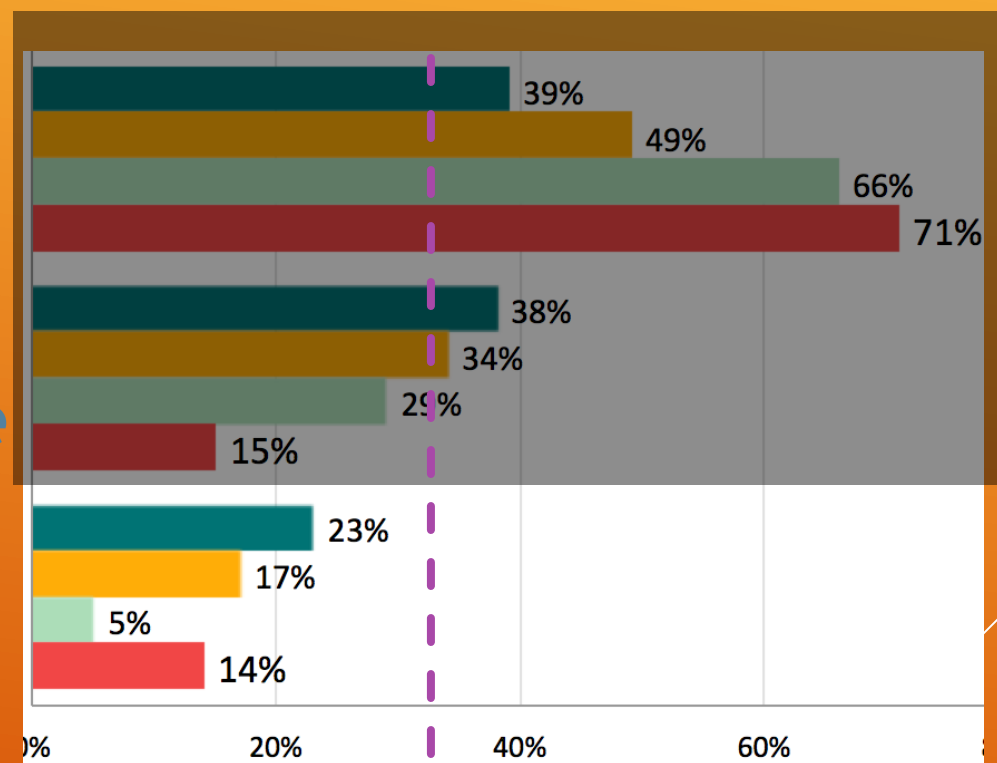
C ☐ **40%**

Extreme Poverty Rate Trend – ANSWERS

In the last 20 years the proportion of the World population living in extreme poverty has...

- A ☐ Almost doubled
- B ☐ Remained more or less the same
- C ☒ Almost halved

- ▶ "Niskaamme syydetään loputtomana vyörynä negatiivisia uutisia kaikkialta maailmasta: sotia, nälänhätää, luonnononnettomuuksia, poliittisia virheitä, korruptiota, budjettileikkauksia, tauteja, joukkoirtisanomisia, terroritekoja.
- ▶ Jos journalistit kertoisivat lentokoneista, jotka eivät syöksyneet maahan tai viljasadoista, jotka eivät tuhoutuneet, he menettäisivät pian työpaikkansa.
- ▶ Jutut vähittäisistä parannuksista pääsevät harvoin etusivulle, vaikka ne olisivat dramaattisen suuria ja vaikuttaisivat miljooniin ihmisiin."

- *Faktojen maailma, s. 79*

NEGATIIVISUUSHARHA

*Matti Wiberg (toim.) (2017): Faktat ja politiikka.
Kunnallisalan kehittämissäätiön julkaisu 7.*

FAKTAT JA POLITIIKKA

- Näyttöön perustuvan päätöksenteon neuvonannon keskeinen periaate on, että neuvoja neuvoa, mutta päättäjä päättää. Tutkitun tiedon lisäksi on näet monia näkökohtia, joiden painoarvo saattaa poliitikon mielestä olla suurempi:

- ▶ Tehdyt sopimukset ("siitä ei ole hallitusohjelmassa mainintaa")
- ▶ Taloudelliset reunaehdot ("Suomella ei ole siihen varaa")
- ▶ Arvot ja ideologiat ("se uhkaa hyvinvointivaltiota")
- ▶ Varovaisuusperiaate ("sitä ei ole todistettu turvalliseksi")
- ▶ Mielipidetiedustelut ("se on vastoin kansalaisten tahtoa")
- ▶ Auktoriteettiin vetoaminen ("minä tiedän paremmin")
- ▶ Kansallinen alemmuuskompleksi ("Ruotsissa tehdään näin")

- *Kansleri emeritus Kari Raivio, Faktat ja politiikka, s. 2*

POLIITTISEN INFORMAATION TODELLISUUS

1. Poliitikasta kiinnostunut kansalainen hakeutuu omia ennakkokäsityksiään vahvistaville tiedonlähteille
2. Ennakkokäsitysten kanssa ristiriitaista informaatiota kohdatessaan kansalainen hylkää uuden tiedon ja pitäytyy aiemmin tiedetyssä
3. Ristiriitaisen tiedon vastustaminen on sitä voimakkaampaa, mitä aktiivisempi ja tiedostavampi politiikan seuraaja kansalainen on

- Lauri Rapeli, *Faktat ja politiikka*, s. 14

- ▶ **Kun Sarah Palin** väitti radiossa, että presidentti Obaman terveydenhoitouudistuksen tavoitteena on luoda ”kuolemapaneeleita”, joissa virkamiehet päättävät kuka potilaista kuolee ja kuka saa elää, 30 % amerikkalaisista uskoi väitteeseen – republikaaneista noin puolet.
- ▶ Kahden ja puolen vuoden kuluttua yhtä moni amerikkalainen uskoi edelleen väitteeseen.

- *Lauri Rapeli, Faktat ja politiikka, s. 16*

VAHVA USKO VOITTAA FAKTAT

- ▶ Luottamus päättäjiin ja viime kädessä demokraattiseen järjestelmään rakentuu avoimelle vuorovaikutukselle
- ▶ Jos päättäjät osallistuvat keskusteluun vasta merkittävien päätösten tullessa ajankohtaisiksi, on liian myöhäistä rakentaa luottamusta
- ▶ Päättäjien oltava mukana kansalaiskeskustelussa kaiken aikaa ja tuotava siihen faktoja, jotka toivon mukaan korvaavat perusteettomat uskomukset

MIKÄ SIIS NEUVOKSI?

HS 13.11.2020

**Tiedebarometri: Suomalaisten
luottamus ja kiinnostus
tieteeseen kasvoi, usko
näennäistieteisiin vähenee**

- ▶ Kommunikaation vallankumous ei ole muuttanut tieteellisen metodin periaatteita
- ▶ Parhaiten perusteltu väittämä on edelleen totuuden perusta
- ▶ Tutkijoiden tulee osallistua keskusteluun siellä, missä sitä käydään
- ▶ Vaaditaan sinnikkyyttä ja kärsivällisyyttä, mutta paras argumentti voittaa lopulta

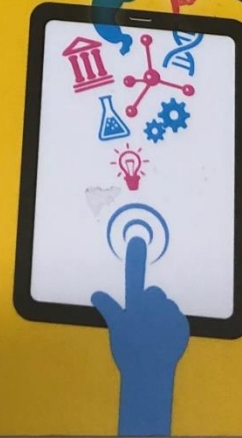
SUMMA SUMMARUM

**Petro Poutanen &
Salla-Maaria Laaksonen**

FAKTAT NETTIIN!

ASIA TUNTIJAVIESTINTÄ SOSIAALISESSA MEDIASSA

Gaudeamus

- ▶ Hyökkäysten ja vihapuheen varalta kannattaa miettiä etukäteen, kuinka hyökkäyksen kohdetta tuetaan ja suojellaan
- ▶ Yksin jääminen on kaikkein raskainta

ÄLÄ JÄTÄ TIEDEVIESTIJÄÄ YKSIN!

- ▶ Samanaikaisesti päättäjien ratkaistavana ilmastonmuutos, pakolaisuus/siirtolaisuus, koronavirus ja demokratian kriisi
- ▶ Kriisien ratkaiseminen edellyttää realistista ja tutkimukseen perustuvaa tilannekuvaa
- ▶ Antautuminen perustelemattomille uskomuksille ei tule kysymykseen

MONEN KRIISIN TILANNE

- ▶ Ihmiskunnalla meneillään avoimen kommunikation harjoitteluvaihe: ymmärrettävää viestintää monimutkaistuvassa maailmassa

SIVILISAATIO VOITTAA

KIITOS.
KYSYMYKSIÄ, KOMMENTTEJA?

pekka.sauri@helsinki.fi

Twitter: @pekkasauri

Several parallel white lines of varying lengths and slopes are positioned in the bottom right corner of the slide, creating a modern, abstract graphic element.